Rokas Vengalis

Kernavės apylinkių žvalgymai

2016 m. toliau ieškota naujų archeologinių objektų Kernavės apylinkėse. Pagrindinis tyrimų tikslas – surinkti duomenis regiono apgyvendinimo sistemos analizei. Tyrimai vyko atskirose vietovėse, išsibarsčiusiose apie 30 km skersmens regione nuo Čiobiškio ŠV iki Sudervės PR. Administraciškai žvalgytos vietovės patenka į Elektrėnų savivaldybę, Širvintų ir Vilniaus rajonus. Tyrimai daugiausia koncentravosi Neries slėnyje ir jo prieigose bei buvusiame ežeryne tarp dabartinių Aliejūnų ir Spėros ežerų, kitur žvalgytos tik pavienės vietovės. Daugiausia buvo atliekami sistemingi vizualiniai paviršiaus žvalgymai. Be šio metodo, taip pat buvo atliekami nesistemingi paviršiaus žvalgymai, kasti kasiniai bei rinkta informacija apie radinius iš vietinių gyventojų. Sistemingai iššvalgyti 54 atskiri plotai, kurių bendras dydis 81,06 ha, padaryti 27 kasiniai.

2016 m. atlikti bandomieji Kernavės apylinkių žvalgymai. Ankstesniais metais žvalgant šį regioną daugiausia naudota šurfavimo metodika (*ATL 2009 metais*, 2010, p. 78–82; *ATL 2010 metais*, 2011, p. 87–93; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 105–120; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 105–117), kuri, iš vienos pusės, pasiteisino – buvo aptikta daug naujų archeologinių objektų, tačiau iš kitos pusės, ji nebuvo labai efektyvi, nes šurfų kasimas yra lėtas ir daug darbo jėgos reikalaujantis metodas. Todėl 2016 m. nuspręsta pabandyti kitokią metodiką – labiausiai koncentruotis į vizualinius paviršiaus žvalgymus. Siekta įvertinti šio metodo efektyvumą bei įgyti daugiau tokių tyrimų patirties, susidaryti bent pradinį vaizdą apie paviršinių radinių paplitimo tendencijas, tankumą šiame regione. Todėl nesiekta detaliai ir sistemingai ištirti konkrečią apsibrėžtą teritoriją, pasirinkti atskiri plotai, išsidėstę skirtingose vietose ir skirtinguose kraštovaizdžiuose. Pirmenybė šiame etape teikta archeologine prasme perspektyviau atrodančioms vietoms – Neries slėniui, dabartinių ir buvusių ežerų pakrantėms ir panašiai. Konkrečių vietų pasirinkimą, be abejo, nulėmė ir jų tinkamumas žvalgymams – sistemingai žvalgyta tik ten, kur paviršiaus matomumas buvo labai geras. Dauguma atvejų tyrimai vykdyti tik naujose vietose, kuriose apie archeologinių objektų egzistavimą informacijos iki tol neturėta. Keliais atvejais (Mitkiškės, Draučiai, Paežerėlis) žvalgyta ir jau žinomuose ar spėjamuose objektuose bei šalia jų, siekiant surinkti daugiau duomenų apie jų chronologiją ir ribas. Karageliškių ir Latvių piliakalniuose paviršinių radinių surinkta lankantis juose kitais tikslais.

Sistemingi žvalgymai arimuose vykdyti dažniausiai einant lygiagrečiomis linijomis tarp jų, išlaikant apie 10 m tarpus, tik keli plotai žvalgyti einant zigzagais ar netaisyklingomis trajektorijomis. Toks žvalgymų intensyvumas iš esmės labiausiai tinka ieškant naujų objektų, tačiau per mažas norint detaliau išsiaiškinti aptiktų objektų pobūdį, radinių tankumą ir paplitimą juose. Todėl tokių žvalgymų metu aptiktų objektų detalesnis pažinimas jau yra tolesnių tyrimų uždavinys. Žvalgymai suartose miškų kvartalinėse linijose ir smėlinguose miško keliukuose vykdyti praeinant mažiausiai 2 kartus išilgai jų.

Įvairiose vietovėse iš viso surinkti 298 radiniai – iš jų 230 neabejotinai archeologiniai, likę 68 gali būti ir nearcheologiniai. Be to, fiksuotos masinių radinių – šlako, degintinių kaulų – radimvietės, atsidengusios archeologinės struktūros, fiksuotos vietinių gyventojų turimų radinių radimo vietos.

Pagal surinktus radinius galima išskirti keletą naujų spėjamų senovės gyvenviečių ir

laidojimo paminklų. Dėl nedidelio vykdytų žvalgymų intensyvumo aptiktos radinių sankaupos kol kas traktuotinos kaip spėjami objektai, norint juos galutinai patvirtinti, reikia intensyvesnio pobūdžio tyrimų. Dėl šios priežasties išskirtos archeologinės vietovės čia įvardijamos paveldosaugoje bendrąja prasme įprastai vartojamu „senovės gyvenvietės“ terminu, nesigilinant į tikrąjį tų vietovių pobūdį – daugelis jų realiai turėtų būti stovyklavietės ar galbūt net ne gyvenamojo pobūdžio, o kokios nors specifinės veiklos zonos. Tokiu būdu iš viso išskirta 10 naujų tikėtinų senovės gyvenviečių vietų ir 2 nauji laidojimo paminklai, surinkta naujų duomenų apie 4 jau žinomus archeologinius objektus. Bent 3 pavienių radinių radimvietės išskirtos kaip turinčios gana didelį potencialą, jog tose vietose archeologiniai objektai gali būti identifikuoti ateityje (1 pav.).

Karageliškių piliakalnį (Elektrėnų sav., Vievio sen., Gulaičių viensėdis) 2015 m. aptiko E. Šatavičius. Lankantis jame 2016 m., paviršiaus matomumas buvo gana geras – jame buvo gausu šernų ištryptų plotelių, šlaituose taip pat daug nukritus lapams atvirų plotų, kuriuose ir ieškota radinių. Vizualiai žvalgant paviršių,

1 pav. Straipsnyje minimi archeologiniai objektai: 1 – naujai atrastos spėjamos gyvenvietės; 2 – naujai atrasti spėjami kapinynai; 3 – patikslinti anksčiau žinomi archeologiniai objektai; 4 – įdomesnės pavienių radinių radimvietės; 5 – registrinių archeologinių objektų ribos. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. Archaeological sites mentioned in the article: 1 – newly discovered conjectured settlements; 2 – newly discovered conjectured cemeteries; 3 – already known archaeological sites that were checked; 4 – the more interesting find spots of isolated finds; 5 – the boundaries of the registered archaeological sites.

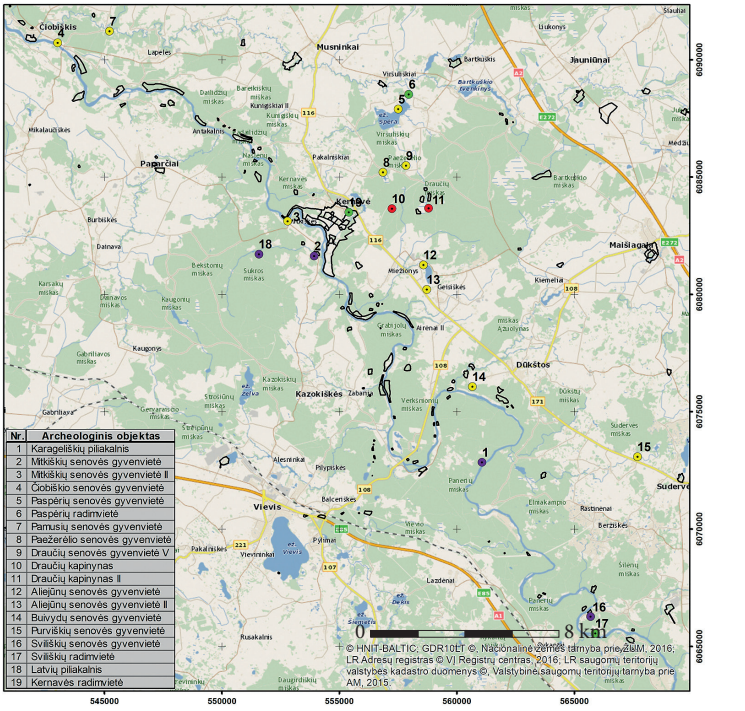

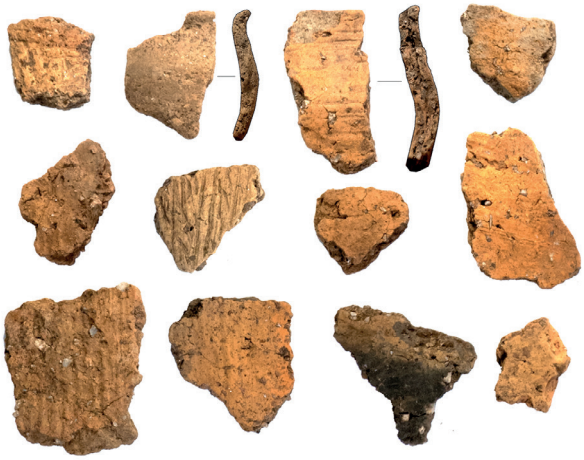

2 pav. Karageliškių piliakalnyje surinkta keramika. R. Vengalio nuotr.

Fig. 2. Pottery collected at Karageliškės Hillfort.

aptikti 22 archeologiniai radiniai – 18 keramikos brūkšniuotu paviršiumi šukių bei 4 molio tinko fragmentai (2 pav.). Keli radiniai aptikti piliakalnio aikštelėje, tačiau dauguma koncentravosi jo Š šlaite, ypač keliais metrais žemiau aikštelės išsiskiriančioje terasėlėje. Tipologiškai keramiką galima išskirti į dvi grupes. Pirmajai priskirtinos šukės iš gana riebios molio masės, liesintos negausiomis, tačiau stambiomis grūsto akmens priemaišomis. Brūkšniavimas neryškus, horizontalus arba netvarkingas. Vienas šio tipo pakraštėlis buvo S formos profilio. Šios keramikos chronologija nėra tiksli, tačiau galima spėti, kad ji turėtų patekti į I tūkst. pr. Kr. laikotarpį. Antrai keramikos grupei priskirtina keramika iš liesesnės molio masės, liesintos gausesnėmis ir smulkesnėmis grūsto akmens priemaišomis, galbūt ir smulkiu smėliu. Šios keramikos brūkšniavimas gerokai ryškesnis, tvarkingas, vertikalus. Nors šios keramikos pakraštėlių neaptikta, visi jos požymiai būdingi I–II a. datuojamai briauninės formos vėlyvajai brūkšniuotajai keramikai.

Mitkiškių senovės gyvenvietė (Elektrėnų sav., Kazokiškių sen.) – taip pat žinomas archeologinis objektas, išsidėstęs Neries kairiajame krante, slėnio I terasoje, šioje vietoje į Nerį įtekančio Sukros upelio dešiniajame krante. 2016 m. vizualiai žvalgant paviršių, gyvenvietės teritorijoje ir aplink ją aptikti 23 titnago radiniai, 14 lipdytinės keramikos šukių ir 83 vienetai geležies šlako, taip pat fiksuotos archeologinių struktūrų – į įžemį įgilintų duobių, žymės. Aptiktų radinių kiekis ir paplitimas aiškiai rodo, kad gyvenvietės teritorijoje ir į P nuo jos yra išlikęs intensyvus kultūrinis sluoksnis. Kai kuriose vietose kultūrinis sluoksnis neabejotinai suartas iki pat įžemio, tačiau suardytu jis nelaikytinas, nes jame išliko daug archeologinių radinių. Apibendrinant šių ir 2010, 2015 m. tyrimų rezultatus (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 92; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 86–91), galima konstatuoti, kad gyvenvietės teritorija turėtų būti gerokai praplėsta ir apimti visą plotą tarp Sukros upelio ir stataus vienos iš aukštesniųjų slėnio terasų šlaito. Tarp surinktų titnago radinių išsiskiria 2 dvigaliai skaldytiniai, būdingi Svidrų kultūrai. Kitų radinių tikslesnė chronologija nenustatyta, tačiau labai panašu, kad jie gali būti įvairių akmens amžiaus laikotarpių. Tarp lipdytinės keramikos radinių identifikuota grublėtosios ir keramikos lygiu paviršiumi šukių. Grublėtoji keramika daugeliu atvejų priskirtina vėlyvajam jos tipui, datuotinam V–VII a., tik viena šukė yra aiškiai ankstyvojo, III–IV a. datuojamo tipo. Lipdytinė keramika lygiu paviršiumi greičiausiai datuojama VIII–XI a., tačiau neaptikta jos pakraštėlių, pagal kuriuos galima būtų tiksliau nustatyti keramikos tipus. Taip pat aptikta ir apžiestos keramikos, vyrauja vėlyvųjų istorinių laikų kaimo keramika, tačiau kelios šukės, ornamentuotos lygiagrečiomis linijomis, gali būti ir XIII–XIV a.

Mitkiškių senovės gyvenvietė II (Elektrėnų sav., Kazokiškių sen.) yra Mitkiškių kaimo Š dalyje, Neries kairiajame krante. Bendraujant su šioje vietoje sodybą turinčiu Gintaru Barusevičiumi, paaiškėjo, kad jis domisi archeologija ir yra surinkęs nemažai įvairių radinių. Radiniai buvo surinkti sodybos kieme, kurmiarausiuose, kurių buvo gausu ir lankantis. Kurmių iškeltas gruntas – intensyviai juodas smėlis. Tarp čia surastų radinių buvo gausu titnagų, vyravo žmogaus neskaldyti natūralūs rieduliukai, tačiau tarp jų pavyko išskirti bent 26 neabejotinai žmogaus skaldytus titnagus. Daugiausia tai buvo akmens amžiumi datuotinos nuoskalos, keletas skelčių ir keli retušuoti dirbiniai. Taip pat šioje vietoje gausiai pririnkta ir keramikos, tačiau beveik visa ji datuojama XIX–XX a. Visgi tarp šios keramikos buvo ir viena lipdytinė šukė – vėlyvoji grublėtoji keramika, datuojama V–VII a. Sodybos pakraštyje vienoje vietoje kurmiarausiuose aptinkama nemažai geležies šlako. Greta sodybos, kelio pakraštyje surinkta daug apžiestos ir žiestos keramikos radinių. Didžioji keramikos dalis greičiausiai turėtų būti datuojama XVII–XVIII a., kai kurios šukės galbūt siekia ir XVI a. Įdomu, kad buvo nemažai ir žiestos glazūruotos keramikos, kas labiau būdinga dvarvietėms. Taigi, šie radiniai rodo, kad šis iki šiol tuščiu laikytas regionas iš tiesų archeologine prasme yra labai įdomus ir perspektyvus. Aptikti radiniai – šios vietos apgyvendinimo požymiai tiek akmens, tiek geležies amžiais, tiek ir istoriniais laikais. Visgi tikslesnę šio regiono archeologinę vertę galima nustatyta tik toliau tiriant.

Čiobiškio senovės gyvenvietė (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra Neries pakrantėje, I ir II terasose, keli šimtai metrų pasroviui nuo Neries ir Musės upių santakos. Žvalgant suartus laukus čia aptikti 25 titnago radiniai ir 3 lipdytinės keramikos šukės. Dauguma radinių koncentravosi 200 m skersmens plote. Iš titnago radinių paminėtina viena skeltė, nuskelta nuo dvigalio skaldytinio ir skirtina finalinio paleolito Svidrų kultūrai. Dauguma radinių greičiausiai yra kitų laikotarpių, galbūt mezolito. 2 keramikos šukės buvo brūkšniuotu paviršiumi, 1 – lygiu. Šukės brūkšniuotu paviršiumi nėra labai išraiškingos, tačiau pagal molio masę jos panašiausios į vėlyvąją briauninę brūkšniuotąją keramiką, datuojamą I–II a.

Paspėrių senovės gyvenvietė (Širvintų r., Jauniūnų sen.) yra Spėros ežero Š krante. Žvalgant suartą lauką, čia aptikta 11 titnago radinių koncentracija, išsibarsčiusi apie 50 m skersmens plote. Tarp aptiktų radinių su konkretesne chronologija nepasitaikė, jie datuotini plačiu periodu – visu akmens amžiumi. Vienas titnagas greičiausiai nuo skiltuvo, datuotinas geležies amžiumi arba istoriniais laikais.

Paspėrių radimvietė (Širvintų r., Jauniūnų sen.) yra šalia upelio, jungiančio Spėros ežerą su Musės upe. Čia labai nedideliame suartame plotelyje aptikta viena titnago nuoskala. Analizuojant šios vietos reljefą, matyti, jog senovėje šioje vietoje ežeras turėjo būti ir dabartinės Musės upės vagos vietoje, o jį su Spėros ežeru greičiausiai jungė ne upelis, o sąsiauris, kuriame būta bent dviejų salų. Toks šios vietos paleokraštovaizdis yra labai įdomus archeologine prasme, nes sprendžiant pagal tyrinėtas panašias vietas, tokios protakos labai mėgtos akmens amžiuje ir čia galima tikėtis aptikti tiek stovyklaviečių buvusios pakrantės zonose, tiek žvejybinių užtvarų ir atliekų sankaupų durpių sluoksnyje sąsiaurio duburyje.

Pamusių senovės gyvenvietė (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra Pamusių kaimo teritorijoje, kairiajame Musės krante, slėnio II terasos pakraštyje. Kitoje Musės pusėje, apie 800 m į ŠV nuo šios vietos yra Janionių piliakalnis. Žvalgant suartą lauką rastos 6 apžiestos keramikos šukės, pagal ornamentiką ir molio masę

būdingos XIII–XIV a. Keramikos šukės išsibarsčiusios maždaug 220 m skersmens plote. Nors radinių aptikta nedaug, atsižvelgiant į tai, kad visi jie priklauso vienam laikotarpiui, šukės gana gerai išlikusios, galima teigti, kad šioje vietoje turėjo egzistuoti minėto laikotarpio gyvenvietė.

Paežerėlio senovės gyvenvietė (Širvintų r., Kernavės sen.) yra Paežerėlio ežero Š krante, apie 80 m atstumu nuo dabartinio ežero, pačioje senovinio ežero pakrantėje. Šioje vietoje 3 pavieniai titnago radiniai aptikti dar 2014 m. tyrimų metu (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 115–116). 2016 m. žvalgant smėlėtą miško keliuką, 320 m ilgio atkarpoje aptikti 7 titnago radiniai. Jie išsibarstę 30 m atkarpoje – toje pačioje vietoje, kur rasti ir 2014 m. radiniai. Visi aptikti titnago radiniai yra smulkios nuoskalos, tikslesnei chronologijai informacijos neužtenka, jie datuotini plačiu akmens amžiaus laikotarpiu.

Draučių senovės gyvenvietė V (Širvintų r., Jauniūnų sen.) yra užpelkėjusio didelio ežero R pakrantėje. Žvalgant suartą lauką čia aptikti 7 titnago radiniai, pasklidę maždaug 70 m skersmens plote. Tarp radinių išsiskiria viena nuoskala, nuskelta nuo gludinto dirbinio, pagaminto iš balto matinio nevietinės kilmės titnago. Šis radinys turėtų priklausyti laikotarpiui nuo subneolito pabaigos iki bronzos amžiaus pradžios. Visi kiti titnago radiniai neturi chronologiją identifikuojančių požymių ir datuotini plačiu viso akmens amžiaus laikotarpiu.

Draučių kapinynas I (Širvintų r., Jauniūnų sen.) yra užakusio senovinio ežero V krante. Jis plačiau aprašytas atskirame straipsnyje šiame leidinyje (p. 140–143).

Draučių kapinynas II (Širvintų r., Jauniūnų sen.) yra kito užakusio senovinio ežero R krante. Žvalgant suartą miško kvartalinę liniją šioje vietoje aptikta degintinių kauliukų koncentracija. Kauliukai surinkti 30 m ilgio atkarpoje. Šioje vietoje kvartalinė linija statmenai kerta pailgos formos maždaug 30 m pločio ir 4–5 m aukščio kopą, o radinių aptikta kopos viršūnėje ir šlaituose. Iš viso surinkta 16 smulkių degintinių kauliukų. Jokių kitokių radinių šalia jų neaptikta. Radinius įvertinusios J. Kozakaitės teigimu, jie yra per smulkūs, kad galima būtų vizualiai identifikuoti, ar tai žmonių, ar gyvūnų kaulai. Nepaisant to, galima teigti, jog yra labai didelė tikimybė, kad šioje vietoje turėtų būti iki šiol nežinomas kol kas neaiškios chronologijos degintinis kapinynas.

Aliejūnų senovės gyvenvietė (Vilniaus r., Dūkštų sen.) yra Aliejūnų ežero Š gale, šalia Airupės upelio ištakų. Čia ežero krantas uždurpėjęs ir žvalgytas ne dabartinis, bet anksčiau buvęs ežero krantas. Žvalgant suartą lauką aptikta 17 titnago radinių ir 2 lipdytinės keramikos šukės. Aptiktų radinių išsidėstyme galima įžvelgti vieną ryškesnę 60 m skersmens koncentraciją ir aplink ją pasklidusius retesnius pavienius radinius. Aptikti titnaginiai radiniai nesuteikia tikslesnės informacijos apie jų chronologiją, datuotini plačiu akmens amžiaus laikotarpiu. Viena iš aptiktų keramikos šukių skirtina ankstyvosios grublėtosios keramikos tipui. Šis radinys rodo, kad intensyviau tyrinėjant čia galbūt galima tikėtis identifikuoti ir geležies amžiumi datuotiną archeologinį objektą.

Aliejūnų senovės gyvenvietė II (Vilniaus r., Dūkštų sen.) yra Aliejūnų ežero PV gale, taip pat ties uždurpėjusia jo dalimi. Čia žvalgant suartą lauką buvusioje ežero pakrantėje, aptikti 8 titnago radiniai, kurie koncentravosi apie 100 m skersmens plote. Tarp radinių išsiskiria 2 labai panašūs titnaginiai peiliai, retušuoti plokščiu retušu ir datuotini laikotarpiu nuo subneolito pabaigos iki bronzos amžiaus pradžios.

Buivydų senovės gyvenvietė (Vilniaus r., Dūkštų sen.) yra ant aukšto stataus Neries šlaito

terasos viršaus, 500 m į PR nuo Buivydų piliakalnio. Žvalgant suartą lauką čia aptikti 4 titnago radiniai, išsibarstę maždaug 10 m skersmens plotelyje. Visi radiniai buvo intensyviai patinuoti, tarp jų buvo vienagalis skaldytinis, skeltė ir dvi nuoskalos. Jie greičiausiai turėtų sudaryti vieną vėlyvuoju mezolitu datuotiną kompleksą, rodantį čia buvusią stovyklavietę ar bent jau epizodinę veiklos zoną.

Purviškių senovės gyvenvietė (Vilniaus r., Sudervės sen.) yra maždaug 2 km į V nuo Sudervės, greta Purviškių pelkės, kuri, sprendžiant pagal LiDAR duomenis, yra susidariusi užpelkėjusio buvusio apie 90 ha dydžio ežero vietoje. Šiuo metu likęs tik mažytis 3 ha dydžio ežerėlis pelkės viduryje. Žvalgant suartą lauką surasti 23 radiniai – 21 titnagas ir 2 keramikos šukės, viena kurių lipdytinė, kita – galbūt lipdytinė. Visi radiniai koncentruojasi prie buvusio iš ežero ištekančio upelio, apie 70 m skersmens plote. Tarp titnago radinių aiškesnių chronologinių identifikatorių nepasitaikė, tačiau vertinant visą kompleksą bendrai, galima spėti, kad jo pagrindą turėtų sudaryti mezolitu datuojami radiniai. Keramikos radiniai aiškesnės chronologinės informacijos taip pat neteikia.

Sviliškių senovės gyvenvietė (Vilniaus r., Sudervės sen.) – jau iš anksčiau žinomas archeologinis objektas (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 488). Šalia Sviliškių senovės gyvenvietės teritorijos, apie 120 m nuo jos į PR pusę, žvalgant šernų išknisas aptikta viena lipdytinės keramikos lygiu paviršiumi šukė, kuri rodo, kad greičiausiai gyvenvietės teritorija yra didesnė nei šiuo metu apibrėžtos jos ribos.

Sviliškių radimvietė (Vilniaus r., Sudervės sen.) yra 850 m į PR nuo minėtos gyvenvietės teritorijos, apie 60 m nuo Neries kranto. Čia aptikta viena nenustatyto tipo lipdytinės keramikos šukė. Šis radinys rodo galbūt čia taip pat esančią dar vieną senovės gyvenvietę.

Latvių piliakalnis (Elektrėnų sav., Kazokiškių sen.) – jau seniai žinomas archeologinis objektas, tačiau iki šiol netyrinėtas, minima tik, kad jame aptikta keramikos brūkšniuotu paviršiumi (*Lietuvos TSR archeologijos atlasas*, V., 1975, t. II, p. 93). Lankantis piliakalnyje, jo PR dalyje, 1–3 m žemiau aikštelės, šlaito viršutinėje dalyje aptikti 4 gilūs žvėrių urvai, šalia kurių buvo nemažai juos kasant išmestų žemių. Iš dviejų urvų išmestas įžemio – rusvo smėlio gruntas, o iš likusių 2 – juodo smėlio intensyvus degėsingas kultūrinis sluoksnis. Šiame iškastame kultūriniame sluoksnyje aptikta archeologinių radinių – 15 lipdytinės keramikos brūkšniuotu paviršiumi šukių, 3 molio tinko fragmentai ir vienas geležies šlako gabalėlis. Tarp keramikos aiškiai dominuoja briauninės formos brūkšniuotoji keramika, datuojama I–II a. Pasitaikė pora pakraštėlių su gnaibymo ornamentu puošta briaunele (3 pav.). Ši keramika lipdyta iš gana riebios molio masės, liesintos stambiomis grūsto akmens priemaišomis. Būdingas ryškus tvarkingas brūkšniavimas. Iš kitų išsiskyrė pora šukių su neryškiu ir netvarkingu brūkšniavimu – tokie požymiai labiau būdingi ankstesnei, I tūkst. pr. Kr. datuojamai keramikai, todėl gali būti, kad ir šiame piliakalnyje egzistuoja ankstyvesnis nei I–II a. kultūrinis sluoksnis.

Kernavės radimvietė (Širvintų r., Kernavės sen.) yra Kernavės archeologinės vietovės ŠR dalyje. Kernavės gyventojas Andrius Lukašenka informavo apie savo sodyboje ir jos aplinkoje surastus kelis archeologinius radinius. Iki šiol turėta informacijos apie A. Lukašenkos sodyboje (Kernavė, Vilniaus g. 23), į V ir Š nuo jos esantį Kernavės miestelio kultūrinį sluoksnį, siekiantį XVI, galbūt ir XV a. Vykdant tyrimus į P ir R nuo šios sodybos, jokių archeologinių sluoksnių, struktūrų ar radinių neaptikta, manyta, kad toje vietoje archeologinių objektų nėra. Dauguma

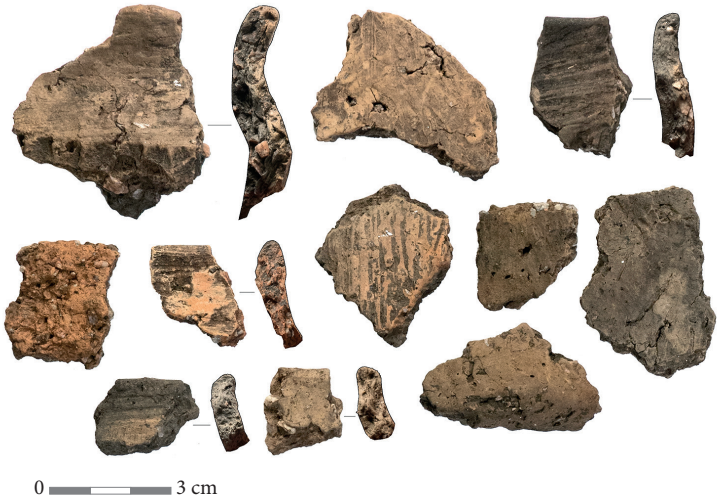

3 pav. Latvių piliakalnyje surinkta keramika. R. Vengalio nuotr.

Fig. 3. Pottery collected at Latvia Hillfort.

4 pav. Kernavės archeologinėje vietovėje Andriaus Lukašenkos surasti radiniai. R. Vengalio nuotr.

Fig. 4. Finds discovered by Andrius Lukašenka at the Kernavė archaeological site.

A. Lukašenkos parodytų radinių aptikta į PR pusę nuo jo sodybos, todėl jie įdomūs, galbūt rodo iki šiol nežinomų archeologinių objektų egzistavimą šioje teritorijoje. Dalis radinių – 2 apyrankių fragmentai (vienas jų apdegęs), sagtelė, apkalėlis ir stiklo karoliukas datuotini XIII–XIV a., o galbūt ir kiek ankstesniais laikais (4 pav.). Tokie radiniai būdingesni ne gyvenamosioms vietoms, bet laidojimo paminklams – taigi, jie gali rodyti čia egzistuojančius dar nežinomus viduramžių, galbūt ir vėlyvojo geležies amžiaus (suardyti pilkapiai?) laidojimo paminklus.

Field Surveys in the Vicinity of Kernavė

In 2016, the search for new archaeological sites continued in the vicinity of Kernavė. The main purpose of the investigation is the collection of data in order to perform an analysis of region's settlement system. The survey was conducted in separate locations lying within a roughly 30 km diameter in the region from Čiobiškis in the NW to Sudervė in the SW (Elektrėnai Municipality, Širvintos and Vilnius Districts) (Fig. 1). Fieldwalking was the inves-

tigation's most widely used method. 54 separate areas with a total size of 81.06 ha were systematically surveyed. In addition, at separate locations, unsystematic fieldwalking was conducted, 27 shovel test pits were made, and information about archaeological finds collected from other individuals.

A total of 298 finds were collected at various locations and the find spots of bulk finds: slag and burnt bones, of unearthed archaeological structures, and of finds possessed by local inhabitants were recorded. On the basis of the collected finds, it is possible to distinguish several new places conjectured to be old settlement and burial sites. In all, ten new places likely to be old settlement sites and two new burial sites were identified and new data was collected about four already known archaeological sites (Figs. 2, 3). At least three find spots of isolated finds were distinguished as having fairly big potential of being identified as archaeological sites in the future (Fig. 4).

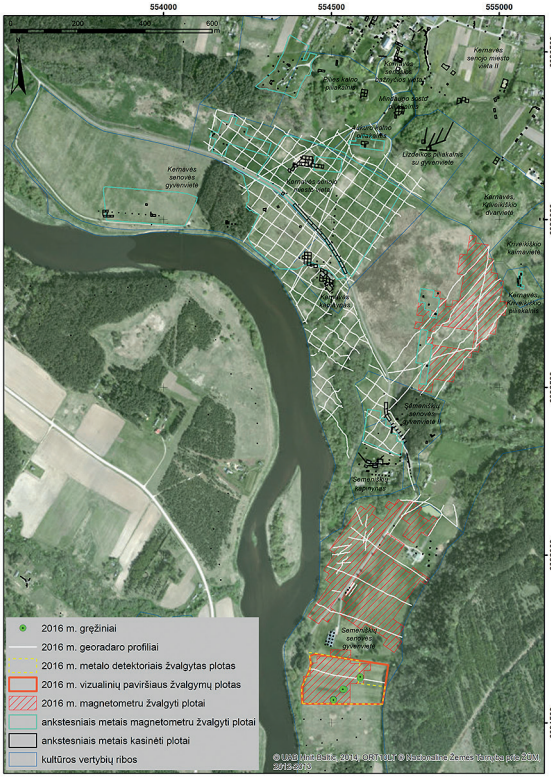

1 pav. Kernavės archeologinėje vietovėje atliktų žvalgymų planas. R. Vengalio brėž.

Fig. 1. A plan of the surveys conducted at the Kernavė archaeological site.

Rokas Vengalis, Gintautas Vėlius

Žvalgymai Kernavės archeologinėje vietovėje

2016–2017 m. atlikti archeologiniai žvalgymai Kernavės archeologinės vietovės teritorijoje (Širvintų r., Kernavės sen.). Tyrimai vykdyti moksliniais tikslais. Pagrindiniai klausimai, kuriems šių tyrimų metu stengtasi rinkti informaciją, buvo du. Tai detalesnis iki šiol mažiau tyrinėtų šios vertybės vietų pažinimas, identifikuojant čia galimai esančių struktūrų ir kitų objektų vietas, bei informacijos apie slėnio formavimąsi, paleoreljefą ir galimai čia buvusius vandens telkinius (upelius, ežerėlius) rinkimas. Atlikti įvairaus pobūdžio tyrimai, koncentruojantis į nedestrukcinius ir minimaliai destrukcinius metodus – geofizikinius žvalgymus georadaru ir magnetometru, vizualinius paviršiaus žvalgymus, aerofotografiją, žvalgymus metalo detektoriais bei gręžinius (1 pav.).

Žvalgymų georadaru pagrindinis tikslas buvo Pajautos slėnio paleoreljefo ir geomorfologijos tyrimai. Keletas profilių padaryta ir kitu tikslu – siekiant nustatyti, ar georadaro profiliuose galima identifikuoti įvairias magnetometru užfiksuotas anomalijas. Slėnio paleoreljefo žvalgymų strategija pasirinkta remiantis